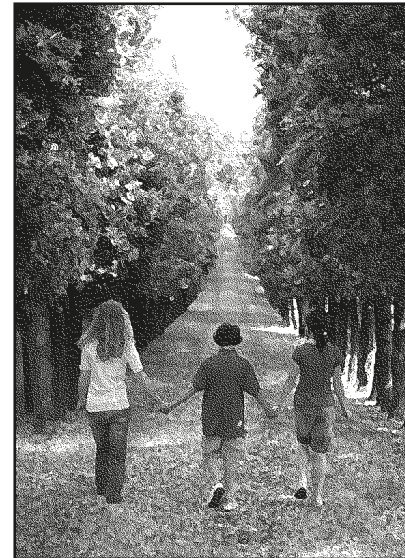

Те не Вярват В приказки

Intro

Може би трябва да започна с това, как се казвам и на колко години съм. Някога, много отдавна, прочетох книга, която започваше точно по този начин. Тогава ми се стори подходящо за начало. Но името, възрастта или родното ти място обикновено не са от значение. Важни са само събитията, стореното, а понякога и казаното.

От гледна точка на непредубедения и особено на младия

човек, дните на Детската екскурзия са се превърнали в мит. Легенда, подобна на тази за аргонавтите, подвизите на Херкулес или на Одисей. За мен, косвения участник в „екскурзията“, всичко беше по-различно. Сега можете да видите само един треперещ старец, който с мъка включва малкия си персонален компютър и с още по-голяма мъка се придвижва от една стая в друга – бледа сянка на някогашното си Аз. Сигурно затова все по-често се връщам назад и се сецам за неща, които преди са убягвали от съзнанието ми. Тогава няха време нито да се оглеждам, нито да осмислям случващото се, а когато всичко свърши, вече не исках да мисля, не исках да се оглеждам, исках само да заключа вратата зад себе си, да затворя всички прозорци, да спусна щорите, да легна и да заспя. Чувствах се стар, много стар и уморен, почти толкова, колкото и днес, петдесет години по-късно. Какво да се прави, животът е объркана работа. Обикновено именно с такива жалки оправдания излизат повечето глупаци, които са пропилили съществуването си между последния модел кола и най-новата модна линия от Париж.

Връщам се назад, но не по собствено желание. Докато се ровя из мрежата, виждам, че продължават да се появяват нови материали за Детската екскурзия. С течение на времето започнаха да се пишат все повече неща. Повечето са неверни, плод на авторска измислица, продукт на нечия реклама или пореден опит да се извлекат нелепи дивиденди от тази трагедия. В началото върху всички нас тежеше негласно споразумение, вето, никъде не се споменаваха и дума за Екскурзията, а след това отведнъж бентът се отприщи и ни заля водопад от мнения – психолози, социолози, педагози, политици, всички имаха да казват по нещо. Детската екскурзия влезе в учебниците и си остана с това глупаво име. Заглавие, прикриващо нашия позор и провал, загуба и голямо човешко нещастие.

Не, нямам намерение да пиша книга, нито роман, нито мемоари. Поне от това се излекувах. На по-любознателните препоръчвам излезлите през 20... г. съчинения на Танемаус Хирш, последен жест на този малък симпатичен човек, преди и той да си отиде завинаги. Те съдържат всичко, като фактология, като философия и дори като учение. В края на краищата, Хирш през цялото време е бил близо до своя Мастър, говорил

е с него, спорил е, дори му се е противопоставял. Да, там на няколко места се споменава и моето име, Тане става особено подробен в периода на подготовката на Екскурзията и съвсем не случайно набляга на случилото се тогава. Но, въпреки всичко, аз си оставам един епизодичен герой. Наистина, търсиха ме журналисти, искаха ми интервюта, задаваха ми въпроси, неудобни, глупави и неуместни. Аз мълчах, опитвайки се, ако мога, да забравя, но ето, че сега, половин век след като Детската екскурзия вече е станала История, онези дни започват да изплуват в съзнанието ми и прилежно да се подреждат в редица. Проекционният апарат в мозъка ми се включва, светлините угасват, аз се намествам в креслото си и филмът започва...

Линк 1 (Връзка първа) – Село накрай света

Сенките на дърветата пълзяха по разрозената пръст и се протягаха към влаещите се по пътеката крави. Кравите мучаха протяжно, махаха с опашки, въртяха глави, отново мучаха и на Кирил му се струваше, че ще мине цяла вечност, докато влязат в обора. Поне такава трябваше да е било първоначалното предназначение на набързо скованите и вече изгнили дъски, които добичетата бяха изкривили от блъскане с рогата си.

– Да-а... – рече бавно Фикри. Той сякаш се бе заразил от мудността на кравите и говореше със скоростта, с която те се придвижваха. – Хубаво грозде стана тая година. Тежко, с гъст сок... Ще видиш какво божоле ще ти направя...

– Тук няма божоле – отвърна автоматично Кирил. – Само димят, мавруд, такива разни...

– Има, има – каза Фикри, извади една шарена кърпа, каквито носеха героите в едновременните филми за българското село, и взе да бърше челото си с нея. – Е-ей, там, оттатък Цановия баир, е, къде е оня орех, там си е божоле.

И изцъка утвърдително.

Кирил разсеяно проследи накъде сочеше ръката на турчина. Не го интересуваше божолето. Нито димятът, нито маврудът, не разбираше много от вино. Хубаво беше тук... приятно... няма работа, не те занимават с важни и много, ама много

неотложни дела и въпроси, по които на всяка цена трябва да си кажеш мнението, мобилният телефон не звъни през минута (телефонът лежеше изключен на дъното на сака му), не настъпват неспасяеми трагедии. Всичко става бавно, от само себе си, така, както е в природата. А пък довечера щяха да седнат на масата с протритата мушама, Йордановица щеше да изнесе студената домашна ракия от мазето, а бай Йордан Речния щеше да разпали дървата, да ги разгори хубаво, после да раздуха въглените и да опече няколко свински пържоли на тях. Не на барбекю, не на скара, а именно на въглени.

Времето беше спряло в селото и точно това му харесваше. Тук той не беше адвокатът Стоев. Нямахше секретарки, референти, съдружници, хленчеци клиенти... нищо нямаше.

Имаше само извеждане на овцете в шест часа сутринта, един час след това и кравите отиваха на паша, после стопанката хранеше кокошките, а Речния впрягаше магарето и почваше да извозва тор с каруцата си. Винаги отсядаше при тях. Вече толкова години. От онзи път, когато закъса край селото и бай Йордан се случи наблизко, ходил беше да събира слама, та го взе със себе си и го заведе у дома си.

Имаше и обсъждане на последното запиване на Пешо Зулума, на телето на Фикри Турчина (то не се запиваше, ами наддаваше на килограми), на който баща му се бил заселил по тоя край, ама дали наистина бил турчин, в това всички се съмнявали, поради което то също се обсъждаше.

– Да-а... – проточи пак Фикри, същият, в чийто баща продължаваха да се съмняват. – Хубаво вино ще стане. Ще има и тая година да ми завиждат вашите. По-миналата Станко кръчмарят разправял, че му слагам жълта къдривка на виното, та ставало толкова хубаво.

– Каква е тая къдривка?

– А бе билка една, тукашна, за цял я ползват жените.

– Аха.

– Ама не слагам такова нещо аз.

– А ти като си турчин, що пиеш вино?

Фикри обаче се направи, че не го чува, отмести погледа си и въздъхна:

– Залязва вече слънцето. Много взе да намалява денят. Скоро

ще вземе и сняг да падне.

– Ще падне – потвърди без особен интерес Кирил. – Има време дотогава. Лято е още.

Хвърли последен поглед към кравите и каза:

– Хайде, със здраве.

– Щастливи дни да имаш – изпрати го Фикри и тръгна подир преживящите животни.

Йордановица метеше пред къщата изпопадалите листа и ги събираше в кофата. На пейката отпред беше приседнала стрина Мара и люпеше семки. Йордановица я гледаше изпод вежди и чакаше да види кога стрина Мара ще изтупа семките на земята, та да я нахока едно хубаво.

Кирил се приближи и седна на пейката.

– Идеш ли? – вдигна глава Йордановица. – Сега ще сложа масата. И моят си дойде преди малко.

– Ида. При турчина бях, чакахме кравите да си дойдат.

– Неговите крави все първи си идват – рече стрина Мара. – Омагьосал ги е нещо. Досега една загубена няма.

– Стига си брътвила глупости – сръза я Йордановица, докато метеше.

– Е, как глупости – възмути се и настръхна бабката. – За тебе всичко е глупости. Ти сега ще кажеш и за чумавия хълм, че е глупост.

– Такива приказки не ща да слушам – отсече Йордановица, изтупа полата си и си влезе вътре.

– Ти за чумавия хълм нали знаеш? – приведе се към него Стрина Мара и взе да му шепне на ухото. – Сто моми са се погубили там. Ходили вода да си наливат, завалийките. Най-сладката вода там избивала. Тя, че е сладка, сладка е, и аз съм пила от нея, не съм вчерашна, ама за една вода струва ли си мигар, животеца да си дадеш. То вярно, че това, колко ще живееш, е божа работа. Е, на, и мене, когато Господ реши да ме вземе – тогава; вече на осемдесет и две станах, ама още не ще да ме прибере. Та хубава била водата, ти казвам, ама на хълма имало болест, чума разправят, че имало там, помня като си го разказваха мама и тате вкъщи, и момите една след друга измирили. Пък после дошли комунистите и направили там

ТКЗС. Прокълната работа, ти казвам.

Докато говореше, стрина Мара го държеше с едната си ръка над лакътя, сякаш се страхуваше да не ѝ избяга, и за повече убедителност го тупаше с другата по коляното.

– И комунистите, какво? – попита Кирил.

– Е, та що за тях? – учуди се бабата.

От нея лъхаше на ракия и на прогнили зъби.

– Хванала ли ги е и тях чумата?

– Ами. Как ще ги хване? Нали са комунисти, тях чума ги не лови. Не вярват те на такива неща. После, като доведоха и доктор в селото, почнаха да ни ионизирват...

– А? – не разбра той.

– Да ни правят ионизация.

– Имунизация.

– Това де, това. С времето хората забравиха за хълма, ама аз помня, помня...

Коляното на Кирил също помнеше. И вече почваше да посинява.

– И ТКЗС-то се разпадна – допълни той.

– Разпадна се, зер, то на такова място се не пикае, да ме прощаваш за приказката, пък ония взели кооператив да ми правят. Ама то откъде акъл у комунистите за такива работи. А пък да знаеш сега какви неща стават, мали-и-и, не е за разправяне. Малки дечица изчезват, омагьосват ги и изчезват. Планината, казват, се отваряла и ги поглъщала. Пък след време някои се връщали и после пак изчезвали, не им се стояло вече по къщите, страшна работа...

От отсрещната къща се подаде дъщерята на стрина Мара, едра, бухнала жена, преминала петдесетака.

– Мале, идвай си скоро къщи, стига си висяла по пейките.

От сутринта седиш там, като някой паметник.

Кирил погледна с благодарност към своята спасителка и взе да разтрива изтръпналия си крак. Стрина Мара скочи от пейката и без да се сбогува, заситни през улицата към щерка си. Улицата беше широка, асфалтирана, но по нея коли минаваха рядко. Селото беше встрани от главните пътища. Повечето къщи бяха струпани от двете страни на шосето, надвесваха се над него и заплашваха да го затрупат. Тук-там зееха дупки, които

нямаше кой да запълни, но и те никому не пречеа, изглеждаха си съвсем на място. И това село умираше бавно, като повечето свои събратя.

Кирил поседя още малко, погледа хлапетата, дето крещяха нагоре по пътя и подритваха една скъсана топка, и накрая си влезе вътре.

Бай Йордан тъкмо се настаняваше на масата. По нея вече бяха наредени чашки за ракия, паници (глинени и рисувани на ръка), два буркана с ланшна туршия и салата от домати, а в една малка чинийка лежаха току-що измити люти чушлета.

– Сядай – провикна се Речния. – Булка, давай ракията и виж да не угаснат въгленете вънка.

Кирил дръпна стола срещу Йордан и се отпусна на него.

– Свършва отпуската, а?

– Свършва – отвърна Кирил. – Други ден трябва да се връщам. Няма как.

– Няма, трябва да се бачка, такъв живот ни е отредил дядо Боже. Да блъскаме непрекъснато и да се надяваме на нещо хубаво, а като спрем да блъскаме, да видим, че животът се е минал и на нищо вече не можеш да се надяваш...

И Речния тегли една майна на живота.

Йордановица сложи шишето с ракия на масата и стрелна Кирил с очи.

– Какви ти ги плещеше оная отвън?

– Коя? – попита Речния.

– Стрина Мара – отвърна разсеяно Кирил. – Разправяше ми ги разни. За Чумавия хълм, за момите, за ТКЗС-то... а после за децата, дето изчезвали...

Йордановица сложи уплашено ръка на устатата си.

– Никаквица, как може да ги говори такива неща? Всичко знае тя, дай ѝ да приказва само.

Мъжът ѝ обаче вдигна с безразличие рамене.

– Каквото ще, туй да приказва. Женски измислици. Ама ти, нали си бил войник, а?

– Бил съм – кимна Кирил и набоде един догат на вилицата си.

– А така. Аз като служех през Отечествената в Сърбия, да знаеш какво преживях тогава. Страшно нещо, леле-е-е. Окопът,

никакъв окоп, ами две педи изчегъртани, не можеш главата си да скриеш, а отсреща стрелят с оръдия, мамицата им, и се готвеха май даже танкове да пуснат срещу нас. Хайде, наздраве, да си ни жив и здрав, пак да дойдеш. Та ти казвам, значи – стрелят с оръдията, не ги жалят, пък ние не знаем на кой Господ да се молим. Имаше едно цигане в нашия взвод, лежи в дупката и пелтечи: „Боже, Иисусе, Аллах мой, спаси ме от тука, всичко ще сторя за тебе.“ Опасно цигане беше, шапката от главата можеше да ти открадне, ама тогава направо си беше глътнало езика от страх. Един снаряд тъкмо беше отнесъл на поручика ръката и всички ни бе оплискал с кръв, на касапи мязахме. Вземи си от туршиятката, много е хубава, да е жива и здрава жената. И както стрелят, стрелят и изведнъж замлъкнаха. Пък то се оказа, че им свършили мунициите. Те чакали да им доставят нови, ама не им занесли и свършили джепането. Че като се вдигнахме тогава на нож, страшна работа, направо ги отвяхме. Толкова ни беше дотегнало да лежим в ония вади и да чакаме да ни уцели нещо. А, наздраве!

Кирил отпи от ракията и леко примлясна. Хубава ракия вареше Речния, нито много силна, нито много слаба. Само дето обичаше, като седне да пие, все истории от войната да разказва. И всичките бяха такива – несвързани и с много кръв, страшна работа. Йордановица внесе пържолите и ги сложи на масата в една поочукана желязна чиния, без да ги похлупва. От тях се понесе сладък аромат на пушено и прегоряло.

– Хапвай, градски, да ти е сладко – подкани го бай Йордан.
– А пък тая година да знаеш какво прасе гледам, два пъти по-голямо от това, дето го ядем сега. Ще те викна по Коледа, като го колим, да го опиташ.

– Става – съгласи се Кирил. Вече колко години идваше тука и всеки път прасето, по думите на Речния, беше два пъти по-голямо от миналогодишното.

– Нагледа ли си колата? – подхвана пак домакинът му. – Под навеса има още място. Ако трябва, я вкарай по-навътре, че тая нощ може да вали.

– Няма страшно – рече той. – Добре е колата.

По-късно същата вечер, когато Речния вече беше задрямал

на канапето, Йордановица седна до Кирил и му заговори. Цяла вечер тя беше мълчала, въртеше се около масата, вдигаше, слагаше, присядаше за малко, пак ставаше, без да каже и една дума.

– Стрина ти Мара дрънка много глупости, ама онова е истина, да знаеш.

– Кое? – повдигна вежди Кирил.

– Имаше едно дете, от нашия род, от Речненците беше, на не повече от пет-шест години да е било. Изчезна, сякаш вдън земя потъна. Аз тогава мома за женене бях и не ми беше до такива бабини деветини, ама го помня. Чак след десет години се върна. Мъж почти за женене. Какво е разправил на техните, не знам, ама след два дена пак изчезна. Родителите му и дума не казаха. Така и не се разбра какво се е случило. Ти там, в града, имаш начини, познаваш хора, може и да намериш някой, да разбере какво е станало с детето, а.

– Ще питам – обеща той.

Много добре знаеше, че няма да пита. Това си беше селски фолклор, нямаше какво да се излага, само до това им беше на неговите познати. Избягало е момчето и толкова. Отишло е само да си вади хляба.

– Разправят, че после и други са изчезвали, ама аз не знам. Каквото знаех, ти го казах – добави бабата.

– Добре – пак каза той. – Ще видя какво мога да направя, въпреки че е било много отдавна.

– Така е. Отдавна беше.

И Йордановица се надигна, сякаш съжаляваше, че въобще е заговорила за това с него.

А тази нощ той сънува Калина. Отдавна не я беше сънувал. От година или дори от две години. Почти беше забравил за нея, но тази нощ я сънува. Тя вървеше срещу него, усмихваше му се, но когато наближи, не каза нищо, просто го подмина, не го позна, дори вече не се усмихваше... а той си беше съвсем същият, знаеше, че е същият, но тя не го позна.